

Satumaan tango soi taas

Mikä selittää perussuomalaisten rakettimaista nousua?

JUHO RAHKONEN

Viime vuosien poliittisista ilmiöistä kenties merkittävin on ollut Perussuomalaisen puolueen kannatuksen jatkuva nousu. Eduskunnassa vielä noin viiden prosentin puolueena istuva perussuomalaiset on nostanut kannatuksensa jo yli kymmenen prosentin, ja se on mielipidetutkimusten mukaan maan neljänneksi suurin puolue.

Miten protestiliikkeenä aloittaneesta, Suomen maaseudun ja pienviljelijäin puolueen raunioille perustetusta puolueesta on kasvanut näin lyhyessä ajassa varteenotettava poliittinen voima, jonka kannanottoja kolme suurinta puolueettakin joutuvat seuraamaan herkällä korvalla?

Syitä on monia, eikä mikään yksittäinen seikka pysty selittämään tällaista suosion kasvua. Usein perussuomalaisia sanotaan yhden miehen puolueeksi. Puheenjohtaja Timo Soinin karisma ja kansankielisyys onkin ollut tärkeässä roolissa kannatuksen kasvussa, mutta pelkkä vetoava esitystapa ja retoriikka eivät olisi voineet kantaa näin pitkälle, ellei puolueen sanomassa olisi jotain, mikä koskettaa riittävän monia kansalaisia. Eikä suurin osa suomalaisista edes pysty äänestämään Soinia eduskuntavaaleissa, koska henkilö voi olla ehdokkaana vain yhdessä vaalipiirissä.

Maailman meno kampanjoi perussuomalaisten puolesta

Perussuomalaisten taloudelliset resurssit ovat yhä viiden prosentin puolueen tasolla, vaikka kannatus saattaa vähintään tuplaantua ensi vaaleissa. Toisaalta puolueen ei ole juuri tarvinnut kampanjoida, sillä yhteiskunnan muutokset ovat tehneet sen paljolti heidän puolestaan.

Miksi ihmiset äänestävät jotain tiettyä puoluetta muiden puolueiden sijaan? Syitä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista, kuten rationaalinen valinta, velvollisuus, ryhmän jäsenyys ja strateginen vaikuttaminen (Herne 1999). Puolueiden kilpailun spatiaalisen mallin mukaan äänestäjät pyrkivät löytämään sen puolueen, joka on lähinnä heidän omaa aseoitumistaan oikeisto–vasemmisto-ulottuvuudella (Whiteley & al. 2005). Ilmeisesti nämä kaikki yhdessä ja erilaisin painotuksin vaikuttavat valintaan.

Vaikka spatiaalinen malli on viime vuosikymmeninä menettänyt selitysvoimaansa, sen merkitystä ei tule tyystin mitätöidä: luokkatietoisuus ole suinkaan hävinnyt yhteiskunnasta. Pertti Alasuutari (2007) tulee yhteiskuntateorian laajassa katsauksessaan siihen tulokseen, että *tavat ja tottumukset* ovat tärkein yhteiskunnan ja inhimillisen todellisuuden kehitystä määrittävä tekijä. Niinpä useimmat yksinkertaisesti äänestävät sitä puoluetta tai aatesuuntaa, jota ovat ennenkin tottuneet äänestämään. Myös historia vaikuttaa: esimerkiksi vuoden 1918 tapahtumien vuoksi monelle äänestäjälle sosialisti tai porvari on edelleen kirosana.

Heikki Paloheimon (2003, 192) mukaan puolue menestyy vaaleissa hyvin, jos äänestäjäkunnassa on paljon niitä kansalaisia, jotka ovat huolestuneita puolueen tärkeinä pitämistä asioista. Vasemmistopuolueilla näitä asioita ovat esimerkiksi perusturva ja asuntotilanne, keskustalla alueellinen kehitys, vihreillä luonnonsuojelu ja vähemmistöjen oikeudet, kristillisdemokraateilla moraalikysymykset ja köyhyys, sekä kokoomuksella verotus ja yritysten toimintaedellytykset. Perussuomalaisilla tärkeä kannatusta lisäävä tekijä on huolestuneisuus siitä, että puolueet etäänny-

vät kansasta, mikä näyttää vaalirahakohun mainingeissa entistä ilmeisemmältä.

Ilmeisesti tärkein perussuomalaisten nousun vauhdittaja on kaksi vuotta sitten alkanut kansainvälinen finanssikriisi, joka levisi vuonna 2009 Suomeenkin aiheuttaen työttömyyttä ja bruttokansantuotteen laskua. Tämän vuoden keväällä koittanut Kreikan velkakriisi ja sen torjumiseen kerätyt muiden euromaiden miljardiavustukset olivat kuin vaalilahja perussuomalaisille ja Timo Soinille, jonka kuuluisa iskulause varoittaa: ”Missä EU, siellä ongelma”.

Samoihin aikoihin finanssikriisin alkamisen kanssa helsinkiläinen filosofian tohtori Jussi Halla-aho oli alkanut kerätä mainetta kirjoittamalla Internet-sivuillaan ulkomaalaisiin torjuvasti suhtautuvia tekstejä, joista tieto levisi aluksi puskaradion välityksellä. Vähitellen syntyi uusi poliittinen käsite, ”maahanmuuttokriittisyys”, joka tarkoittaa käytännössä (islamilaisista maista ja Afrikasta tulevien) turvapaikanhakijoiden ja heitä koskevan siirtolaispolitiikan arvostelemista.

Nykyisin maahanmuutosta ja etenkin sen epätoivottavina pidetyistä muodoista käydään julkisuudessa keskustelua paljon vilkkaammin kuin vielä pari vuotta sitten. Tämä voidaan laskea ainakin osittain Halla-ahon ja Internetissä levinneen Homma-foorumin aikaansaannokseksi. Teettipä Homma ry. aiheesta keväällä 2010 jopa mielipidetutkimuksen, jonka allekirjoittanut toteutti Taloustutkimus Oy:ssä. Tutkimuksella yhdistys sai haluamaansa julkisuutta ja pystyi toimimaan aktiivisena keskustelun suuntaajana.

Lisäksi globalisaatio on jättänyt jälkensä Suomen elinkeinorakenteeseen: moni vanha teollisuuslaitos on hiljentynyt, ja työelämä on muutenkin niin kovassa murroksessa, että monelle alkaa näyttää houkuttevalta tulkita kaikenlainen kansainvälistyminen pikemminkin uhkaksi kuin mahdollisuudeksi.

Nämä kolme tekijää – taluskriisi, maahanmuuttokeskustelu ja globalisaatio – liittyvät toisiinsa ja ovat osa maailman kansainvälistymistä. Ne kuitenkin antavat tietyllä tavalla ajatteville suomalaisille syyn pyrkiä vastustamaan nykyistä kehitystä.

Yhtenä poliittisena tekijänä on viime aikoina esiin noussut keskustelu ruotsin kielen asemasta. Perussuomalaisten tuleva europarlamentaarikko Sampo Terho toimii puheenjohtajana Suomalaisuuden liitossa, joka vaatii ruotsin kielen opiskelun tekemistä valinnaiseksi. Yli puolet

kansalaisista antaa edelleen mielipidetutkimusten mukaan tukensa ruotsin kielen pakollisuudelle, mutta aihe saattaa nousta osalle äänestäjistä hyvinkin tärkeäksi kevään 2011 eduskuntavaaleissa.

Satunmaa-Suomi kutsuu

Nykyinen yhteiskunnan muutos on saanut osan kansasta käpertymään yhä enemmän sisäänpäin ja haikailemaan vanhan kunnan Suomen perään. He kaipaavat sellaista selkeää ja viatonta konstaapeli Reinikaisen Suomea, jolloin poliisiautona oli vain Saabeja ja Volvoja.

Tulkintani mukaan perussuomalaisten nousua selittää paljolti monien kansalaisten kaipuu myyttiseen Satunmaa-Suomeen. Unto Monosen kuuluisaa tangoa on pidetty eräänlaisena suomalaisen mentaliteetin ilmentymänä: näkökulmasta riippuen Satunmaa-ajattelu on joko tervettä maalaisjärkisyttä tai junttimaista kehityksen jarruttamista. Oli miten oli EU:n, pakkoruotsin, maahanmuuton ja ylipäänsä kaiken kansainvälisyyteen liittyvän ulkopuolelta tulevan pahan vastustaminen on balsamia Satunmaa-Suomen kaipuun viiltämille haavoille.

Tämä Satunmaa-teoria pyrkii analysoimaan perussuomalaisten nousua affirmatiivisesta tulkintakehyksestä, vastakohtana valtavirraksi muuttuneelle kynnis-nihilistiselle ja yksiniittiselle maahanmuuttotulkinnalle. Todellisuudessa maahanmuutto ei ole perussuomalaisten itseymmärryksessä läheskään niin tärkeällä sijalla kuin ulkopuolelta usein annetaan ymmärtää: perussuomalaisten kannattajat ovat ennen kaikkea huolissaan hyväksi havaitun suomalaisen elämäntavan tulevaisuudesta globalisoituvan maailman puristuksessa. Osana tätä suurempaa huolenaihetta saattaa kyllä esiintyä moraalista paheksuntaa siitä, että joku ulkomaalainenkin saa sosiaaliturvaa Suomen verorahoista. Perussuomalaisten tuntemaa eksistentiaalista angstia ei pidä kuitenkaan kii-rehtiä yksioikaisesti tuomitsemaan rasismiksi tai äärioikeistolaisuudeksi.

Seuraavassa on tyypillinen perussuomalaisa ajattelutapaa edustava puheenvuoro, joka on poimittu Taloussanomien Internet-keskustelupalstalta. Sen kirjoittaja ei ole ilmoittautunut minkään puolueen kannattajaksi, mutta teksti kelpaa hyvin kuvittamaan perussuomalaisuutta. Keskustelu koski uutista, jonka mukaan autoren-gaskauppiat ja poliisit valvovat yhteistyössä,

että kansalaisilla on riittävän hyväkuntoiset kumit autojensa alla:

”Tätä voisi verrata ihan samoin, kuin peltipoliisi nopeusvalvontaan. Avatkaa silmät! Ei todellakaan ole autoilijan vika näillä (1) *silmittömällä veroluonteisilla maksuilla*, että ajetaan euroopan sivistysvaltioiden pääväylien osalta surkeimmilla teillä. Lasketaan nopeusrajoituksia ja (2) *syylistetään vaan autoilijaa* sakkojen muodossa. (...) Teiden riittämättömät kallistukset (töiden valvonta ja suunnitteluvirheet), reunapalteet ja painaumet, joita näkee juuri silmällä selkeästi syyssateiden aikaan, kuin ylihienoilla mittalaitteilla hyvällä kelillä. Ei vaan viitsitä (3) *ottaa sitä maalaisjärkeä käyttöön jota oli vanhoilla tiemestareilla.*”

Olen kursivoinut ja numeroinut tekstistä ne kohdat, jotka mielestäni edustavat perussuomalaisuutta. (1) Ensinnäkin verojen kritisointi kuuluu asiaan, vaikka perussuomalaiset kannattavat hyvinvointivaltiota. Eräänlainen ”sosiaalianttojen” ja ”holhousvaltion” toistuva moittiminen kertoo paitsi perussuomalaisten kannattajakunnan miesvaltaisuudesta, myös puolueen halusta profiloitua ”työväenpuolueeksi ilman minikään sortin sosialismia”.

(2) Miesnäkökulmaa edustaa myös puhe ”autoilijan syyllistämisen”. Miehet ajavat selvästi enemmän autolla kuin naiset, ja perussuomalaisille on tärkeää puolustaa yksilön liikkumisen vapautta. Tässä, kuten monessa muussakin asiassa, perussuomalaisilla on yhtymäkohtia kansainväliseen konservatismiin, jopa Yhdysvaltojen republikaanipuolueeseen. Korostaessaan kristillisiä perusarvoja, perinteistä sukupuoli- ja perhekesäisyyttä sekä yksilön vapauksia perussuomalaiset ovat selvästi konservatiivipuolue.

(3) Tässä tulee ehkä keskeisin näkökulma, joka nostaa perussuomalaisten kannatusta yhä mutkikkaammassa ja epävarmemmassa maailmassa. ”Ennen olivat laivat puuta ja miehet rautaa”, sopersi puolueen tunnuslauseeksi. ”Maalaisjärki” on sikäli mielenkiintoinen käsite, että se perustuu rankkaan yksinkertaistamiseen: maalaisjärjestä puhuvat saattavat ajatella, että jokainen normaali ihminen kannattaa remsakkaa suomalaiskansallista heteroäijämeininkiä. Näin ajateltuna kaikki kasvissyöntejä, joukkoliikennettä sekä homojen ja turvapaikanhakijoiden oikeuksia puolustavat ovat todellisuudesta vieraantuneita vihervasemistolaisia hörhöjä ja änkyräfeministejä.

Koska perussuomalaiset on ennen muuta vas-talause nykykehitykselle, esitän seuraavassa toisenkin näytteen kansan syvien rivien ajatusmaailmasta. Tämä kommentti on julkaistu Iltalehden

keskustelufoorumilla, ja kirjoittaja onnistuu mielestäni laatimaan varsin tyhjentävän listan kaikista niistä kauheuksista, joita ”maalaisjärkiset”, ”tavallisen kansan puolella olevat” perussuomalaiset vastustavat:

”Äänestämällä kokoomusta, kepuu vihreitä tai rKp:tä, kannatat

- Eläke-iän nostoa 75 vuoteen tai eläkkeiden 20–30% leikkauksia
- Hyvä-veli verkoston ex-poliitikkojen suoja-työpaikkojen vaalimista ja ylläpitoa
- Jakoa luokkayhteiskuntaan 1% Elitti – 9% Kapitalistit – 90% työläiset & orjat
- Kansalaisten jatkuvaa halveksuntaa ja eriarvoistamista
- Kansanedustajien eläkkeelle pääsyä jopa 38-v./ vs. Muille työ-urien jatko 75v.
- ”Kehittyvien maakuntien maatalousmafia-perhetä”
- Kiintiöhurreja, Pakkoruotsia – ”kääpiökietä” jota ei valtaväestö koskaan tarvi
- Loismista, siivelläeloa ja elämistä toisten piikkiin
- Maahanmuuton & pakolaisuuden ongelmien siirtämistä ”huomiseen”
- Pienyrittäjien nihilointia säännöillä, määräyksillä, luvilla, verotuksella
- Raikaajien, rötösherojen ja rikollisten paapomista. Pää-alueena Brax
- ”Rekalla-oluet-Eestiin-ja-vetokärryillä-takaisin-viiden-erissä” – veropolitiikkaa
- Suomen itsenäisyyden ja suomalaisuuden tuhoamista v. 2015 mennessä
- Syömävelan ottoa ja lastenlastemme orjuuttamista, 50 MRD lisää 2011-2015
- Valtion omaisuuden myymistä pilkkahintaan ulkomaille (Kemira, pohjavedet)
- ”Veroja vaan lisää, ei ratkaista mitään ongelmia, ei leikata” – politiikkaa

Muutos 2011, persut on oikea vaihtoehto, sveitsin kaltainen suora demokratia paras Muista vastustaa EUta, NATOa, NWOta ja Globalisaatiota – kaikilla keinoilla Demokraattisessa yhteiskunnassa pitäisi poliitikon hyökätä kenen hyvänsä kimppuun puolustaakseen äänestäjäänsä etua, tästähän niille mulkerioille maksetaan.”

Edellä olevassa listassa tulee esiin myös eräs tärkeä näkökulma: suoran demokratian vaatiminen. Se ei ole korostetusti eduskuntapaikkojensa roimasta lisääntymisestä haaveilevien perussuomalaisten asialistalla, mutta puolueen kannattajilla on vahva taipumus ajatella sen suuntaisesti, että kansalaisten pitäisi päästä vaikuttamaan politiikkaan nykyistä voimakkaammin.

Tutkimusten mukaan kansalaisten enemmistö kannattaa kansanäänestysten nykyistä laajempaa käyttöä. Tämä on jo vuosien ajan käynyt ilmi muun muassa Nato-jäsenyyttä koskevien kyselytutkimusten yhteydessä. Viime vuoden lopulla Taloustutkimus kysyi kansalaisilta seura-

van kysymyksen: ”Suomessa on järjestetty itsenäisyyden aikana kaksi neuvoa-antavaa valtakunnallista kansanäänestystä. Haluaisitteko Te, että Suomessa järjestettäisiin nykyistä useammin kansanäänestyksiä suurista yhteiskunnallisista kysymyksistä?”

66 prosenttia vastasi kyllä ja 29 prosenttia ei. Vain viisi prosenttia ei osannut sanoa kantaansa. Nuorimmat vastaajat, 18–24-vuotiaat, kannattivat ehdotusta kaikkein lämpimimmin. Heistä 74 prosenttia haluaisi lisätä kansanäänestyksiä. Yli 65-vuotiaiden keskuudessa innostus on hieman laimeampaa, mutta heistäkin enemmistö, 54 prosenttia, vastasi kyllä.

Vasemmistoliiton ja perussuomalaisten kannattajista peräti 83 prosenttia haluaisi lisätä kansanäänestyksiä, kokoomuksen kannattajista vain 48 prosenttia. SDP:n, vihreiden ja kristillisdemokraattien keskuudessa kansanäänestysten kannatus on reilut 70 prosenttia, RKP:lla 57 ja keskustalla 58.

Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset erottuvat puoluekentässä työväenpuolueina: niiden kannattajissa on suurempi osuus perinteisten työläisammattien ja ruumiillisen työn tekijöitä kuin minkään muun puolueen kannattajissa. Kokoomus puolestaan erottuu toisessa ääripäässä korkeasti koulutettujen ja hyvätulosten asiantuntijoiden sekä ylempien toimihenkilöiden puolueena.

Ilmeisesti on niin, että kansan mielipiteen huomioon ottamisen oletetaan tasaavan yhteiskunnassa vallitsevia hyvinvointieroja. Ymmärrettävästi parhaassa asemassa oleville näiden erojen ylläpitäminen on eduksi, kun taas vähemmälle jääneet kansanosat saattavat ajatella, että heidän suhteellinen asemansa voisi parantua, jos suoria kansalaisvaikuttamisen kanavia käytettäisiin nykyistä enemmän.

Perussuomalaiset myös olettavat, että heidän edustamansa maalaisjärki on nykyisessä tilanteessa suljettu pois poliittisesta päätöksenteosta, ja kansan äänen suora kuuleminen lisäisi päätösten hyväksyttävyyttä. Tavallaan näkemys on perusteltu: nykyisessä poliittisessa järjestelmässä kansalaiset pääsevät äänestämään vain henkilöistä sekä puolueista ja niistäkin kerran muutamassa vuodessa. Vaalien väliin jää pitkä tyhjiö, jolloin kansalaisilla ei ole kunnollisia kanavia vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, vaikka juuri he joutuvat kantamaan päätösten seuraukset arkielämässään. Pelkkä tietoviisas pää tai jonkin suppean erikoisalan hallitseminen ei välttämättä tee ihmistä pa-

remmaksi arvioimaan sitä, mikä on oikein ja hyvää. Juuri tällaisten vaikeiden moraalikysymyksiin ratkaisemisessa kansan mielipiteen jatkuva selvittäminen on tarpeen.

Vaikka suoralle demokratialle on kannatusta, toisaalta mielipidemittaukset myös osoittavat, että kansalaisten poliittisten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen ei ole enemmistön mielestä kovin tärkeä asia. Kysymys on sukua Nato-keskustelulle: Nato-jäsenyyttä kyllä vastustetaan selvin numeroin, mutta vastustus ei liene kovin painokasta, koska asiaa ei pidetä keskeisenä vaaliteemana.

Sen sijaan verovaroin rahoitettava hyvinvointivaltio on suomalaisten keskuudessa sekä erittäin voimakkaasti kannatettu että myös tärkeänä vaaliteemana pidetty asia. Niinpä yksikään puolue, edes kokoomus, ei uskalla ehdottaa heikennyksiä hyvinvointivaltioon, vaikka kokoomus pyrkiikin tuomaan uusliberalistista yksilökeskeistä ajatteluaan verhoamalla sen hämärään ja mitään tarakoittamattomaan ”hyvinvointiyhteiskunta”-retoriikkaan. Tähän perussuomalaiset eivät ole lähteneet, vaan korostavat sosiaalivaltiota markkinoiden vastavoimana.

On siis väärin puhua perussuomalaisista oikeistopuolueena, kuten julkisessa keskustelussa joskus erehdytään tekemään. Vaikka Perussuomalaiset on arvomaailmaltaan konservatiivinen ja perinteitä säilyttävä, se ei ole oikeistopuolueiden tapaan markkinaliberaali, vaan korostaa varsin painokkaasti sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja jopa kristillisiä perusarvoja, mikä on suomalaisessa politiikassa varsin poikkeuksellista.

Raikasta kamaa

Taloustutkimuksella on laaja, puoluekannatuksen siirtymiä luotaava tutkimuskonsepti nimeltä Puoluepörssi. Siinä selvitetään muun muassa avoimella kysymyksenasettelulla, miksi äänestäjät ovat vaihtaneet puolueesta toiseen. Perussuomalaisten uusien kannattajien keskuudesta nousevat toistuvasti esiin sanat ”suorapuheisuus”, ”rehellisyys” ja ”kansanomaisuus”. Perussuomalaisten kannattajien mielestä nämä ovat sellaisia ominaisuuksia, joita valtapuolueilta puuttuu.

Muutenkin perussuomalaisten kannattajat perustelevat puoluevalintaansa usein vaihtoehdon ja negatiivisten eli ei-sanojen kautta: perussuomalaisten kannattajille on tärkeää paitsi se, mi-

tä arvoja puolue edustaa, myös ennen kaikkea se, mitä arvoja puolue ei edusta.

Vaikka kaikki perussuomalaisten kannattajatakaan eivät ole yksimielisiä puolueen politiikan sisällöstä, puolueen tarjoamalla muutospotentiaalilla ja vaihtoehtoisuudella on oma arvonsa jo sinänsä. Ulkoministeri Alexander Stubb in eräessä toisessa yhteydessä esittämää luonnehdintaa lainaten voisi sanoa, että Perussuomalaiset on ”raikasta kamaa”.

Toisaalta puolueen kannattajat ovat itsekin kiusallisen tietoisia poliittisen vaihtoehdon itseään tuhoavasta mekanismista: niin kauan kuin puolue tarjoaa aidon vaihtoehdon, se pysyy marginaalissa ja vaikutusvallaltaan vähäisenä. Jos puolue taas kohoaa suurten joukkoon, se joutuu kohtaamaan enemmistön ruhjovan paineen ja sulautuu ennemmin tai myöhemmin valtavirran meininkiin.

Vihaisten miesten puolue

Perussuomalaiset saa kannatuksensa ennen muuta miehiltä: miesten keskuudessa puolueen kannatus on lähes 15 prosenttia, kun naisista puoluetta äänestäisi yli puolet vähemmän, noin seitsemän prosenttia.

Ikäryhmittäiset erot eivät ole suuren suuria, mutta nuorten aikuisten keskuudessa perussuomalaisten kannatus on pari prosenttiyksikköä suurempaa kuin heitä vanhemmissa (taulukko 1). Vajaan parin vuoden aikana perussuomalaisten kannatus on noussut eniten (lähes kaksinkertaistunut) alle 25-vuotiailla.

Perussuomalaisten kannatus on korkeimmillaan elämäänsä rakennusvaiheessa olevien 25–34-vuotiaiden miesten keskuudessa. Toisaalta sukupolvi riippuvuus ei ole perussuomalaisilla erityisen suurta, vaan monilla muilla puolueilla se on selvästi suurempaa. Esimerkiksi vih-

reiden kannatuksesta leijonanosa tulee nimenomaan nuorilta naisilta. Aina 50 ikävuoteen asti vihreiden kannatus on suurempaa kuin perussuomalaisten.

Ikäpolvikysymys ei siis selitä perussuomalaisten kannatuksen nousua kovin vahvasti, mutta sen sijaan puolueen miesvaltaisuus on selvä asia: kannattajista vain yksi kolmasosa lukeutuu kuniimpaan sukupuoleen, kun taas vihreillä lukemat ovat täsmälleen päinvastaiset. Nuoret naiset – vihaisia tai eivät – kanavoivat poliittisen aktiivisuutensa mieluummin vihreisiin. Perussuomalaiset ja vihreät ovatkin monella tavalla toistensa antiteesejä, peilikuvapuolueita (taulukko 2).

Perussuomalaisten ja vihreiden kannattajat ovat harvoista asioista samaa mieltä, mutta yksi sellainen on hyvinvointivaltio, jota tosin kaikki muutkin puolueet kannattavat – oikeistopuolue kokoomusta myöten. Myös demokratiakysymyksissä puolueilla on yhteisiä ajatuksia, sillä sekä vihreät että perussuomalaiset haluaisivat lisätä kansalaisten suoria vaikuttamismahdollisuuksia, kun taas suuret puolueet, etenkin kokoomus, painottavat edustuksellista järjestelmää ja vaaleja.

Kuten taulukosta 3 havaitaan, perussuomalaiset saavat suurimman kannatuksensa Uudenmaan ulkopuolisesta Etelä-Suomesta. Espoolaisen Timo Soinin mukkea suosiokaan ei auta nostamaan perussuomalaisten kannatusta Uudella maalla yli koko maan keskiarvon, koska siellä on vastassa sinivihreä Helsinki.

Perussuomalaisten kannatus on suurempaa (11,5 prosenttia) pienissä kunnissa ja haja-asutusalueilla kuin yli 50 000 asukkaan kaupungeissa (9,8 prosenttia). Tässä mielessä kannattajakunta muistuttaa keskustan äänestäjiä, joskin keskustalla ero kaupunki- ja maalaisäänestäjien osuudessa on paljon suurempi, jopa kolminkertainen. Perussuomalaisten antiteesi vihreät saa haja-asutusalueilla vain muutaman prosentin kannatuksen, kun kaupungeissa se on lähes 14 prosenttia.

Taulukko 1. Perussuomalaisten kannatus ikäryhmittäin (%)

	Kaikki äänestysikäiset	18–24-v.	25–34-v.	35–49-v.	50 +
Syky 2010	10,7	11,2	12,5	10,5	10,2
Vuodenvaihte 2008–2009	7,6	6,0	8,7	8,7	6,8

Lähde: YLE/Taloustutkimus Oy

Taulukko 2. Perussuomalaisten ja vihreiden aatteiden keskeiset eroavaisuudet

Vihreät	Perussuomalaiset
Feminiinisyyden	Maskuliinisyyden
Ympäristöarvot	Teknologia
Arvoliberalismi	Arvokonservatismi
Kansainvälisyys	Kansallismielisyys

Taulukko 3. Perussuomalaisten kannatus alueittain (%)

	%
Uusimaa	9,9
Muu Etelä-Suomi	12,1
Länsi-Suomi	10,8
Itä-Suomi	11,1
Pohjois-Suomi	10,5
Koko Suomi	10,7

Lähde: YLE/Taloustutkimus Oy

Onko Perussuomalaiset aito työväenpuolue?

Puolueiden äänestäjäkunnan kehitystä viime vuosikymmeninä voidaan kuvata seuraavilla trendeillä: Naisistuminen, toimihenkilöistyminen ja keskiluokkaistuminen, ikärakenteen vanheneminen, koulutustason nouseminen sekä keskittyminen pääkaupunkiseudulle ja muihin Etelä-Suomen kasvukeskuksiin (Paloheimo 2008).

Tämä näyttää ristiriitaiselta, sillä kyseiset tekijät ovat sellaisia, joiden voisi olettaa vähentävän perussuomalaisten kannatusta, ei lisäävän sitä. Hieman karkeasti ilmaistuna asia on niin, että mitä sisäsiistimmäksi, liberaalimmaksi ja feminiinisemmäksi yhteiskunta muuttuu, sitä vähemmän perussuomalaisten tyyppiselle liikkeelle luulisi olevan kysyntää.

Toisaalta samaan aikaan on käynyt niin, että puolueuskollisten määrä on vähentynyt samaa tahtia nukkuvien äänestäjien lisääntymisen kanssa. (Paloheimo 2003, 192–193). Ilmeisesti Perussuomalaiset onkin kasvanut paljolti vastavetona yllä mainituille liberalisoiville trendeille, ja välillä nukkuihin puolueisiin karanneet nuoret äänes-

täjät ovat nyt löytäneet perussuomalaisista itselleen ideologisen ukkosenjohdattimen ja luontevan kanavan nykymeron vastustamiseen.

1960-luvulla Suomen yhteiskuntaluokat muuttuivat nopeasti: noin 15 vuodessa Suomi palkkatyöläistyi ja keskiluokkaistui. 1970-luvun jälkeen muutostahti on ollut selvästi hitaampi, ja samalla entiset luokkarajat ovat muuttuneet epäselvemmiksi. Marxilaisin termein sanottuna: keskiluokka on proletarisoitunut ja työväenluokka porvarillistunut. Keskiluokan ja työväenluokan rajaa ei voida määrittää yhtä tarkasti kuin vielä parikymmentä vuotta sitten. Tuotannollisiin asemiin perustuva luokkajako ei ole kuitenkaan poistunut, ja esimerkiksi tuloerot ovat kasvaneet. (Melin 2005; Paloheimo 2008.)

Perussuomalaiset on uudenaikainen työväenpuolue, joka irtisanoutuu sosialistisesta ajattelusta. Äänestäjäkunnan rakenteen perusteella Perussuomalaiset onkin todellinen työväenpuolue: noin 35 prosenttia sen kannattajista edustaa työntekijäammattajia. Vain vasemmistolitilla tuo osuus on hieman suurempi, 36 prosenttia, ja SDP:llä prosenttiyksikön pienempi, 34 prosenttia. Opiskelijoiden ja konttorityöläisten miehitämä vihreä liitto on tässäkin asiassa mahdollisimman kaukana perussuomalaisista, sillä vajaa 14 prosenttia puolueen kannattajista lukeutuu työväenluokkaan – kokoomuksen luku on reilut 14 prosenttia.

Lopuksi: lamasukupolvi ei täysin selitä perussuomalaisten kannatuksen nousua

1990-luvun alun lama ja vuosien 2008–2010 taantuma ovat jättäneet jälkensä suomalaisen työelämän ikäpolvikokemuksiin. Kummankin talouskriisin yhteydessä moni nuori saattoi karvaasti kokea, että valmistumisen jälkeen töitä ei ollutkaan tarjolla odotetussa määrin, eikä hyvä koulutus sinänsä ollut tie autuuteen.

Perussuomalaisten kannatus ei ole kuitenkaan erityisen suurta nuorissa ikäluokissa, vaan kannatus jakautuu verrattain tasaisesti kautta eriikäisten äänestäjien. Edes 1970-luvun alkupuolella syntynyt ns. lamasukupolvi ei näy perussuomalaisten kannattajakunnassa erityisenä piikkinä, vaikka lievää prosenttiyksikön kohoumaa on havaittavissa nelikymppisten joukossa.

On mielenkiintoista havaita, että nuorimmat äänestäjät, 18–24-vuotiaat, ilmoittavat kannattavansa kokoomusta yli kaksi prosenttiyksikköä väestön keskiarvoa enemmän, noin 26 prosentin osuudella. Ei kai taantuman ja pätkätöiden kuriittama sukupolvi tällä tavalla ilmaise pettymystään nykyiseen järjestelmään?

Onko perussuomalaisten suosio sukupolvisidonnainen ilmiö vai ei? Tämänhetkisten kannatuslukujen valossa ei ehkä niinkään, mutta parin viime vuoden aikana tapahtuneen kehityksen näkökulmasta kyllä.

Sukupolviteorian puolesta puhuu se, että perussuomalaisten kasvu on ollut nopeinta nuorimmassa ryhmässä: Vajaat kaksi vuotta sitten, vuodenvaihteessa 2008–2009, perussuomalaisten kannatus oli 7,6 prosenttia. Tuolloin alle 25-vuotiaista keskimääräistä harvempi (6 %) kannatti perussuomalaisia. Nyt alle 25-vuotiaista jo 11,2 prosenttia kannattaa perussuomalaisia, kun koko väestössä luku on 10,7 prosenttia. Ilmiselvää on, että perussuomalaisista on lyhyessä ajassa tullut yksi nuorten ja ensimmäistä kertaa äänestävien kansalaisten suosikki puolue. Tällainen ikäsidonaisuus antaa olettaa, että puolueella on lähitulevaisuudessa vielä nykyistäkin enemmän kasvupotentiaalia.

Epilogi

Perjantaina 24.9.2010 julkaistun YLE-gallupin luvut eivät olleet vielä tiedossani, kun kirjoitin yllä olevan tekstin, siksi pieni jälkikirjoitus.

Tässä on perussuomalaisten kannatus ikäryhmittäin perjantain tuloksen mukaan (syyskuun 2010 kannatus):

- 18–24-v. 10,9 %
- 25–34-v. 12,3 %
- 35–49-v. 13,6 %
- 50–79-v. 12,3 %

Uudet kannattajat ovat tulleet ennen kaikkea keski-ikäisistä ja sitä vanhemmista. Nuoret alkavat jo jäädä vähemmistöön, eli kyllä tämä sikäli antaa aihetta lukujen tarkistamiseen. Tilanne elää koko ajan, ja lamasukupolviteoria on juuri nyt menettämässä selitysvoimaansa aika pitkälti.

Timo Soinihan totesi perjantaina kannatuslukuja kommentoidessaan mm, että ”ei ole olemassa mitään vihreitä veroja – on vain veroja, jotka kansa maksaa.” Myös paljon porua herättänyt jättesilaki osuu nimenomaan keski-ikäiseen ja sitä vanhempaan väestöön – meitä nuoria haja-asutusalueiden asukkaita lienee vähemmistö.

Huomiota kiinnitti se, että Soini ei puhunut maahanmuuttokeskustelusta mitään. Se onkin viisasta: nähdäkseni puolueen ulkopuoliset voimat yrittävät nostaa esiin tuota marginaalista asiaa eli maahanmuuttoa ikään kuin perussuomalaisten asialistalle. Perussuomalaiset näyttävät kuitenkin (ilmeisen onnistuneesti) tarttuvan epäkohtiin, jotka ovat tavalliselle kansalle oikeasti merkityksellisiä. Ainakin Soini tietää sen, että rasismilla ei pitkälle pötkitä, mutta tavallisen suomalaisen ihmisen tavallisen elämän edellytyksien puolustamisella kyllä on tarvetta ja tilausta. Sekä sillä, että puhutaan kiertelemättä ja kaartelematta.

Toki siinä vaiheessa, kun Perussuomalaiset pääsevät hallitusvastuuseen, saattaa kyllä ikävällä tavalla valjeta, että yhteiskunnallisiin ongelmiin ei ole olemassa yksinkertaisia ja suoraviivaisia ratkaisuja.

KIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti: Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. (Alkuteos: Social Theory and Human Reality). Helsinki: Gaudeamus, 2007
Herne, Kaisa: Miksi ihmiset äänestävät? *Politiikka* 41 (1999): 2, 113–124
Melin, Harri: Onko Suomessa vielä työväestöä? Teoksessa: Hannikainen, Matti (toim.): Työväestön rajat, Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 2005
Paloheimo, Heikki: Miten äänestäjät valitsevat puolue-

een? *Politiikka* 45 (2003): 3, 175–193
Paloheimo, Heikki: Ideologiat ja ristiriitallisuudet. Teoksessa: Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (toim.): Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä, Helsinki: WSOY oppimateriaalit, 2008
Whiteley, Paul & Stewart, Marianne C. & Sanders, David, & Clarke, Harold C.: The Issue Agenda and Voting in 2005, Teoksessa: Norris, Pippa & Wlezien, Christopher (toim.): Britain Votes 2005. Oxford: Oxford University Press, 2005.